

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

18. årgang, nr. 1

2007/2008

En Piges Kirkedragt fra Hollenderbyen paa Den Amager.

Indhold:

Kvindeforklæder	side 3
På kursus i middelalderbroderi	side 8
Skærbæk Uldspinderi	side 10
Et upågtet stykke silke	side 15
Får og Island hører sammen	side 17
Den dag da trekanten blev en linie	side 19
Moderne islandsk folkedragt	side 21
Efterlysning – løsning?	side 22
Augustinus Fonden støtter ny “ordbog” om dragt- og tekstilord .	side 24
Postkort fra Island	side 24
Anmeldelser	side 25
Arrangements- og udstillingskalender	side 28
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 31

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

Giro nummer: 143-0130

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2007 / 2008 er prisen pr. år 200 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@detail.dk • Lis Slottved, telefon 74 63 03 50,

ePost slottved@privat.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,

ePost vof13450@yahoo.co.uk

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 16.08.2007.

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.

Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx. med ePost – eller maskinskrevet med brevpost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 50 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Internet: <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen> eller <http://tenen.does.it>

Rent og urent

Forklæderne, i sin tid båret af kvinder som deres ypperste smykke eller efter deres død opført i skiftet som værdifulde ejendele, de er i sig selv tavse om, hvorfor de blev så væsentlige. Umiddelbart kunne det vel være det nyttige ved arbejdsforklæderne, som vi først træffer på, men så enkelt er svaret ikke, for i alle tilfælde er forklæder på billederne gengivet ulasteligt rene og fint foldede. Spørgsmålet må derfor uddybes for at få klarhed over, hvad det er for smuds, forklæderne skulle beskytte imod.

Først er det af betydning at bemærke, at forklæderne tilhørte en periode, da tilværelsen med de fæder, der truede i hverdagen, enten i form af sygdom eller i arbejdets gang, blev sat i forbindelse med naturens kræfter. Det gjaldt i høj grad kvinders liv med børnefødsler og ansvaret for børnenes trivsel. For både mor og barn opstod der til stadighed situationer, som måtte vække ængstelse, så kvinder blev betragtet som urene og måtte beskytte sig.

Det giver allerede et vink, når det meddeles om prostituerede i England i middelalderen, at det ikke var dem tilladt at gå med forklæde – det var åbenbart forbeholdt anstændige kvinder.¹

Fra Danmark kendes nogle få beretninger om den måde, forklæderne er blevet brugt, men de får

bedre mening, når vi først ser på optegnelser fra Sverige og Norge, hvor det er lykkedes at fastholde de bedste erindringer om nordiske forhold, men paralleller har også gjort sig gældende i andre europæiske lande.

I Norge har forklæder meget længe været forbeholdt kvinderne til kirkegangsdragt. Først fra omkring 1900 har forklæder af diverse mere vekslende stoffer og snit vundet indpas som del af den mere hverdagsprægede dragt i lighed med den sædvane, vi mest har kendskab til i Danmark. De norske forklæder til brude og anden kirkegang har ofte været hvide med fornem udsyning, men kunne også være sorte eller kulørte².

Fra bygden Kinsarvik i det inderste af Sognefjorden har vi endda kendskab til, hvordan en brud foruden selve brudeforklædet har haft en hvid linned dug med fornem sortsyning, kaldet "handaklede", for under den holdt bruden sine hænder gemt, og den blev båret under hele ceremonien, fra hun forlod sit hjem, indtil bryllupsfesten var ovre. Kun når præsten pålagde brudeparret at give hinanden hånd på deres løfte, rakte hun sin højre hånd frem til velsignelsen - hvordan hun kunne forholde sig under festmåltidet siden hen, forlyder der ingenting om.

Hænder har siden ældgammel tid været opfattet som urene: Det

1. Margaret Wade Labarge, *A Small pound of the Trumpet, Women in Medieval Life*, Boston 1986, side 201.

2. Aagot Noss, *Frå tradisjonell kles-skikk til bunad i Vest-Telemark*, Oslo 2003, 228.

Hadanger brud med "handaklede" samt hvidt forklæde med hadangersyning.

Adolph Tidemand den 7/7 1849.

Blyant og akvarel. Efter Aagot Noss, 1981.

fremgår af stærke ritualer i utallige sammenhænge, både i kirken, religiøst før kristendommens tid og i hjemmets verden. Brudelomme-tørklædet er jo stadig en fast del af udstyret til højtidsdagen. Det er denne tankegang, som også har båret den fornemme og stærke tradi-

tion for bestemt udsmykning, som Hardangerområdet har været kendt for. Kvinderne i Kinsarvik og andetsteds i Hardanger har måske ikke haft direkte kendskab til renessancens mønsterbøger, men de har benyttet forlæg, som stammede derfra og udviklet bestemte sæt af mønstre til deres højtidsbrug³.

Den svenske dragthistoriker og folkemindeforsker Gerda Cederblom har i 1921 publiceret mange iagttagelser i sin artikel "Till Förklädets Historia". Særlig blandt bondekvinderne i Dalarne har hun oplevet et meget detaljeret ritual omkring forklæderne, helt op til syv forklæder i forskellige farver hørte der til med forskrifter om anvendelsen ved årets forskellige kirkelige højtider, og hertil kom endda et skindforklæde af en type, som blev båret inderst med kun særken under, og som ikke synes kendt andetsteds i Norden. I 1870-erne var der et par piger, som gik i Rättviks Kirke uden det blomstrede kattuns forklæde, som var det ene af de syv; men det resulterede i en straffeprædiken fra præsten, over at de dristede sig til at komme i Guds hus klædt så uanstændigt med skørt, men uden forklæde.

Endnu omkring 1920 fik Gerda Cederblom fortalt ved besøg hos

3. Gunvor Ingstad Trætteberg, "Handakledet og den seremonielle tildekning av hendene", *Ord og Sed*, red. Nils Lid, Noregs Boklag i Ombod, Oslo 1942, 1-54. Hanne Frøsig Dalgaard, "Hænders renhed", i *TENEN*, 14/1, Sommer 2003, side 10ff. Også til brudgommens påklædning kunne der høre en såkaldt "brudgomsklut", hvilket imidlertid ikke skal behandles nærmere i denne sammenhæng.

bønderne, at det havde været skik, at den døde blev klædt i fuldstændig dragt, som var lærredskjortelen med såkaldt "grønnav". I Rättvik var derimod kun kroppens overdel klædt i den sædvanlige dragt, her til også hovedtøj og om livet et forklædebånd, hvis ender hvilede på det fint foldede hvide klæde, som blev bredt over. Også fra det østlige Telemarken i Norge kendes en lignende fremgangsmåde, idet et fint udsyret hvidt forklæde er blevet bredt over den døde.

Det er bemærkelsesværdigt, at Gerda Cederblom har fået fortalt, at kvinderne i Leksand i Dalarne i ældre tid havde gået med et forklæde under skørtet oven på særken. Fra Halland har hun viderebragt en optegnelse fra 1756 fortalt af magister Tidström; efter hans ud-sagn blev det ikke anset for passende at køre til kirke, ikke engang for en brud, alle skulle helst komme til fods. Men bondekonerne havde et betydeligt antal skørter at bære på, og for at lette på denne byrde blev det almindeligt, at de greb fat i nogle af skørterne. Det kunne ikke finde sted, uden at der for hvert blottet skørt også hang et forklæde ned. Ved kirkegårdslågen gav hun slip på de tre skørter, da gjorde forklæde nummer to sin nytte, og endelig i kirkedøren slap hun det øverste skørt, så kun det yderste forklæde var synligt.

Gerda Cederblom har endelig nævnt et forklæde i Nordiska Museet i Stockholm, der stammer fra Dragør på Amager. Det har i sin tid ved erhvervelsen vakt interesse på grund af den oplysning, at det "hængtes bagpå". Det er registreret som "Bakförkläde", men senere i

beskrivelsen er tilføjet: "Vennike"⁴. Elna Mygdal har i sin undersøgelse fra 1920'erne af dragten på Amager beskrevet vennike som et yderskørt, en videreførelse af renæssancens åbne skørt, og det har ikke haft forklædebånd, men i skifterne er det alligevel gerne blevet talt op sammen med forklæderne og har haft en vis lighed med forklæderne på grund af de løse snipper ved hver side⁵.

Den skik at en kvinde har forklæde på samtidig for og bag må dermed lades ude af betragtning i Norden. Men i Schlesien i det sydlige Polen var forklæderne vide og blev båret bagpå over skørtet, kaldet fortuch, eller smallere og dækkede skørtets forstykke, kaldet fortuszek; fortuch var af et løstvævet hørlærred, farvet sort og tæt foldet, hvorimod fortuszek plejede at være af hvidt hjemmævvet hørlærred, senere af mørkeblåt stof, ensfarvet eller trykt med spinkelt hvidt mønster. Fra 1870'erne blev siderne i fortuch ofte samlet midtfor, så de lignede et skørt, og dette klædningsstykke blev kaldt kiec-ka⁶. Navnenes lighed med de før nævnte gamle tyske betegnelser må vel fortælle, hvorfra påvirkningen må være sket.

Men fra Amager kendes det derimod, at den nygifte unge kone har brugt to forklæder over hinanden

4. Nordiska Museet, Stockholm inv. Nr. 40280. Venligst meddelt maj 2005 af intendent Berit Eldvik.

5. Elna Mygdal, *Amagerdragter, Vævninger og Syninger*, København 1932, side 84 f.

6. Magdalena Rostworowska, *Slaski strój ludowy, Koniec XVIII – 1 połowa XX wieku*, Wrocław 2001, side 145.

fra dagen efter brylluppet, indtil konens første barn kom i kirke til dåben. Til ungkonedragten hørte der to foldede, hvide forklæder med silkebåndslinning, og de blev båret uden på hinanden. De blev begge hægtet i livet bagpå. Det underste blev desuden bundet med mønstrede silkebånd, der sad ca. 15 cm under snipperne. Det øverste forklæde havde tilsvarende bånd, men de blev ikke bundet, de blev kaldt "slattebånd" og skulle blot hænge løse. Foldning af stoffet har siden renæssancen været et gennemgående træk både til skørter og forklæder mange steder både i Danmark og i Europa. Selve foldningen

Detalje af hvidt rynket forklæde fra Amager.

*Amagermuseet, Store Magleby.
Foto: Lisbeth Møller.*

er en meget pyntelig behandling af stoffet, der på Amager er blevet presset i hele sin bredde i omkring en cm dybe læg.⁷

Præsten H. F. Feilberg har også berørt de dobbelte forklæder i sin bog *Dansk Bondeliv* som det i vore Oldeforældres Tid førtes navnlig i Vestjylland, udgivet første gang så tidligt som i 1889. I forbindelse med børnefødsel og barselgilde skriver han: "Heller ikke må hun, selv frugtsommelig, holde et fremmed barn over dåben, thi i så fald bortgiver hun sit eget barns livslykke, med mindre hun tager to forklæder på".

Vi er her netop inde ved sagens kerne i den folketro, der knyttede sig til forklædet. En kvinde, der ventede barn, kunne være truet af varulve. En varulv var en mand, eventuelt endda konens ægtemand, der som et vildt dyr kunne angribe kvinden for at få fat på hjertebloodet af det ufødte barn, så han kunne blive frelst af sin besættelse. For-

Ung pige fra Amager i kirkegangsdragt. Forklædet er af blåt uldent stof, plisseret og med løse snipper, lukkes med forgyldte spænder.

Jacob Rieter: "Danske Nationale Klædedragter" (ca. 1805-06). Her efter reproduktion i "Gamle Amagerdragter", København 1952.

7. Elna Mygdal, *Amagerdragter, Vævning og Syninger*, 1932, side 14ff.

Rødt plisseret forklæde som svarer til det blå på Rieters akvarel.

Amagermuseet, Store Magleby.
Foto: Lisbeth Møller.

klædet kunne være kvindens forsvær, hvis hun slog fra sig med det, og det kunne hjælpe under de mange farer for sygdomme og vanskeligheder, som man ikke kendte anden forklaring på, og som kunne ramme både barn og mor under svangerskabet.⁸

I det daglige var forklædet et yderst nyttigt klædningsstykke, altid lige ved hånden. Billeder viser, hvordan det kunne rumme brænde til ildstedet, eller det kunne bekvemt bruges til at bære hvad som helst, der skulle bringes hjem fra

marken eller indkøbene fra torvet. Når børneflokkene var stor, var det også praktisk at kunne tørre lange næser på hver af dem med barnets eget forklæde.

Det hed sig, at enhver ærbar kvinde måtte bære forklæde. En optegnelse fra Randerseggen siger, at den frugtsommelige overhovedet aldrig måtte gå uden forklæde⁹ – den udtrykker vel, at der var nogle, som forsøgte at løbe risikoen ved at undlade det; så den sociale kritiske holdning måtte komme til orde.

Efterhånden blev naturens kræfter trængt i baggrunden, og det blev almindeligt at anse komplikationer ved fødsel og spædbørns dødelighed som problemer, der kunne overvindes. Da er forklædet snarere blevet tegn på stolt-heden ved kvinders gerning i hus og hjem. I 1870'erne blev forklædet en del af moden. På modetegninger ser vi damerne i tournurekjoler med et forklæde indarbejdet i kjolens forstykke. Det blev fruens værdige udtryk.

Men under de vilkår i forhold til arbejdslivet, der siden har hersket under den moderne forandring i kvinders verden, har forklædet haft en ydmyg plads. Siden

8. Evald. Tang Kristensen, *Gamle Folks Fortællinger om det jyske Almueliv*, I-VI, Kolding 1891-1893. J. S. Møller, *Moder og Barn i dansk Folkeoverlevering*, København 1940. Inger-Lise Hjordt-Vetlesen og Else-Marie Kofod, "Hvad forklædet skjulte ...", i *Nordisk kvindelitteraturhistorie I, I Guds navn*, red. Elisabeth Møller Jensen, København 1993, side 557-574.

9. J. S. Møller, 1940, side 78. Ibidem, *Folkedragter i Nordvestsjælland*, København 1926, side 151.

1970'erne har kvindeforklædet fået sin parallel for mændene. Efterhånden som det er blevet almindeligt at samarbejde i køkkenet, har mændene fået forklæder, som er fantasifulde og dekorative og indbyder til at tage fat på det felt, som

indtil da havde været forbeholdt kvinder. De kan være ens for mænd og kvinder, men selve formen er nu gennemgående blevet som det traditionelle mandsforklæde.

Hanne Frøsig Dalgaard

På kursus i middelalderbroderi

Jeg var helt høj, da jeg efter at have været på kursus i middelalderbroderi tog toget hjem fra København den tirsdag aften i januar.

Dragtpuljen, som jeg er medlem af, havde formidlet invitationen fra KEP – Konservatorernes Efteruddannelsespulje og kurset var således beskrevet:

Kursus med fokus på eksempler især fra Norden, samt praktiske øvelser med hør, guld, silke og uld. Der arbejdes især med tre væsentlige og forskellige broderiteknikker: intarsiabroderi, splitsting og nedlagt syning.

Dagen indledtes med et fantastisk lysbilledforedrag af Mari-Louise Franzén, Historiska Museet, Stockholm, som fortalte om broderiets historie med eksempler fra museets rige samlinger af broderede tekstiler fra middelalderen, herunder især kirketekstiler.

Når man i Sverige i sammenligning med Danmark og Norge har kunnet bevare så mange liturgiske tekstiler, skyldes det især:

- at Sverige havde en mild reformation. De fik lov til at beholde deres helgenbilleder, men dog ikke tilbede dem, ligesom man blev ved med at anvende tekstilerne.

- at det 16. århundredes Sverige var forholdsvis fattigt. Det betød, at der ikke blev fremstillet så mange nye tekstiler til kirkerne. Der er i hvert fald ikke bevaret særlig mange og hvis de er bevaret, er de syede af genbrugte gamle tekstiler.
- at Sverige stort set har været forskånet for krig i landet. I stormagtstiden sloges de ude i Europa, hvorfra de hjemtog krigsbytte, men noget tilsvarende skete ikke i landet.

Efter dette spændende fordrag, fortsatte Inger Broström med at gennemgå de tre teknikker, vi skulle indøve – ligeledes ved hjælp af lysbilleder.

Til hver deltager var der forberedt en mappe med alle nødvendige materialer samt stregtegninger, literaturlister, forhandlere og meget mere, så det var bare at gå i gang – for nogles vedkommende uden at holde frokostpause for at nå så meget som muligt. Hvad angik intarsiabroderiet, der blev syet på vadmæl med hørtråd og guldstrimler, har jeg af de udleverede materialer kunnet sy to fine nålepuder. Den nedlagte syning med guldtråd er jeg godt i gang med, men det er et arbejde, som tager meget lang tid,

fordi den stive tråd ikke gerne lægger sig så tæt til den foregående, som jeg kunne ønske mig og som de bevarede tekstiler viser, de skal og splittingene har jeg slet ikke forsøgt mig på endnu; men hvor var det en dejlig fornemmelse at arbejde med de ægte materialer, og hvor var det dog svært – men spændende.

Nogle få dage senere havde KEP arrangeret endnu et kursus i bånd- og snore, hvor deltagerne bl.a. kunne prøve at lave spjældvævede bånd, kniplinger, kumihimo, gaffel-snore og mange flere. Desværre kunne jeg ikke være med der, men

jeg er sikker på, at også dette kursus var meget inspirerende.

Derfor skal der gå en stor tak til arrangørerne af kurserne og til instruktørerne Mari-Louise Franzén og Inger Broström samt de danske undervisere. Ligesom KEP – Konservatorernes Efteruddannelsespulje – skal takkes for at have taget initiativ til de to dage. Jeg håber, der bliver flere af den slags kurser.

Lis Slottved

Læsetips:

- Inger Estham: *Figurbroderede müssshakar från reformationstidens og 1600-talets Sverige*. Stockholm 1974.
- Anne-Marie Franzén: *Prydnads-sömmar under medeltiden*. Stockholm.
- Ellen Andersen, Gertiel Wandel & Vogel-Jørgensen, red.: *Berlingske haandarbejdsbog. Naal og Væv i Leksikon*. København 1943-44.
- Desuden kan det stærkt anbefales at gå ind på Historiska Museets hjemmeside: www.historiska.se hvor man kan se en film, der viser, hvordan man syr de forskellige teknikker. Søg under Birgittinske broderier.

Skærbæk Uldspinderi

Indtil 1889 blev ulden spundet på spinderok i hjemmene. I 1889 holdt industrien sit indtog i Skærbæk, idet Markus Christian Petersen byggede Skærbæk Uldspinderi. Her kunne ulden forarbejdes fra rå uld til færdige uldvarer.

I spinderiet blev udover spindemaskinerne også opsat to mekaniske væve. Alle maskiner blev trukket af en dampmaskine, der udover dampen også leverede varmt vand til farveriet i sidebygningen.

I 1902 fik Skærbæk et el-værk, som blev placeret på grunden ved siden af uldspinderiet. Men først i 1950'erne afløstes dampmaskinen på spinderiet af en elmotor, en stor tærskværksmaskine.

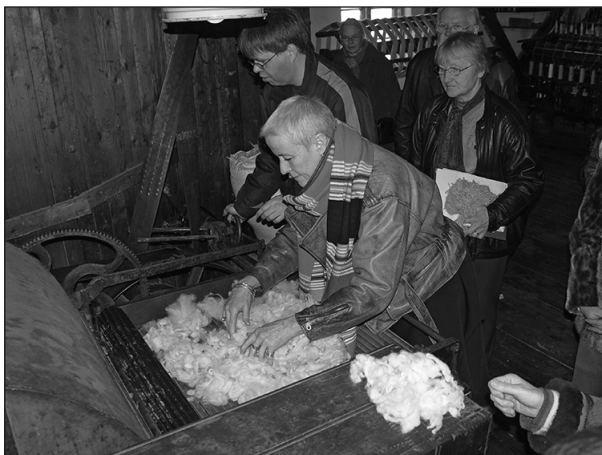
Bortset fra enkelte perioder har spinderiet været ejet af den samme familie fra starten i 1889 og indtil 1986, hvor bygningerne blev solgt til Henrik Mowinkel. Han drev spinderiet som hobbyvirksomhed indtil 1998. Mowinkel forsøger at finde nogle, som vil drive stedet videre, og i år 2000 er det lykkedes Tønder Museum at finde penge til at overtage spinderiet på første sal, mens resten af bygningerne bliver solgt fra og ombygget til ejerlejligheder.

I år 2000 åbner Skærbæk Uldspinderi som museum. Udover bestilte rundvisninger holdes åbent-hus arrangementer – dagene slår man op på hjemmesiden www.uldspinderiet.webbyen.dk

*

Overfor kirken i Skærbæk ligger hoveddøren til Skærbæk Uldspinderi. Du kravler op af den stejle hønsetrappe og drejer til venstre, døren går op og duften af 118 års uldbearbejdning invaderer næsen, og inviterer dig ind i denne uberørte tidslomme ...

... Velkommen til en rejse fra uld til garn ...

Wolfemaskine.

Den vaskede uld lægges i ...

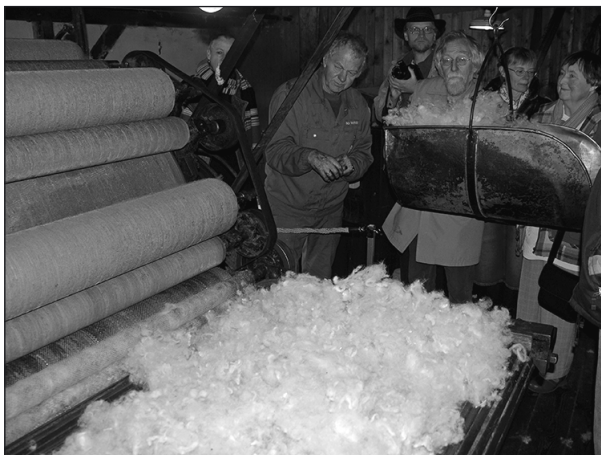
Og kommer ud som “snefnug”. I Wolfemaskinen testes ulden, dvs. den plukkes ud, så den ligger løst og ikke mere i så tydelige stabler (uldtotter).¹

Efter Wolfemaskinen bliver ulden vejat af, således at kartemaskinen fodres med den rette mængde uld for den ønskede trådtykkelse.

Den tesede uld flyttes nu over i kartemaskinen. Her kører den forbi valser med små kroge, der griber fat i ulden og trækker den ud i et helt tyndt spind, kaldet uldflortæppe.

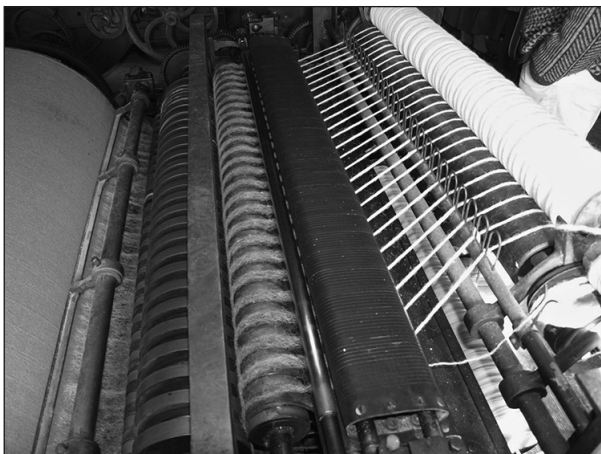
Kartemaskinen.

Til højre afgivervalsen, hvor det tynde uldflortæppe afsættes.

Flordelemaskinen.

Her deles karteflortæppet op i mindre portioner. Resultatet ses til højre: en lang række af 26 "nøgler" pladegarn, som håndstrikkere fra 1970'erne husker dem.

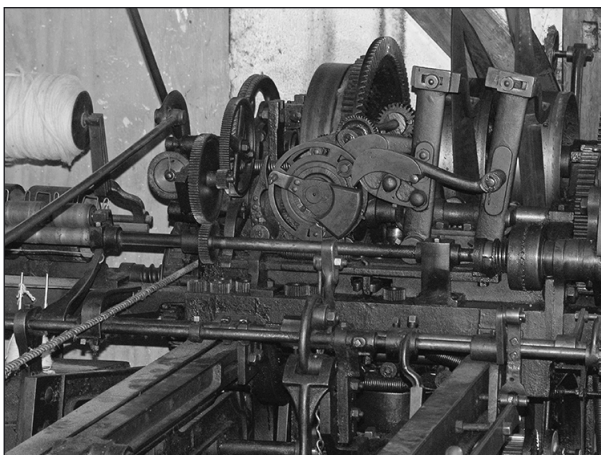

Selfaktor = spindemaskinen.

På selfaktoren spindes pladegarnet til én-trådet garn.

Mekanikken er placeret i midten af selfaktoren, dvs. til venstre i næste billede, som viser højre halvdel.

... fortsætter

Pladegarnet sidder på en stang som er foroven på maskinen. Den enkelte pladegarnstråd trækkes frem til spindler på selfaktorens vogn (under mandens hånd). Vognen kører ud, mens spindlerne drejer. Når vognen er halvvejs ude bremses tilgangen af pladegarn, mens tråden trækkes og stadig spindes. Når vognen er i yderstilling presses garnet ned mod spindlerne, hvor det rulles op, mens vognen trækkes ind igen.

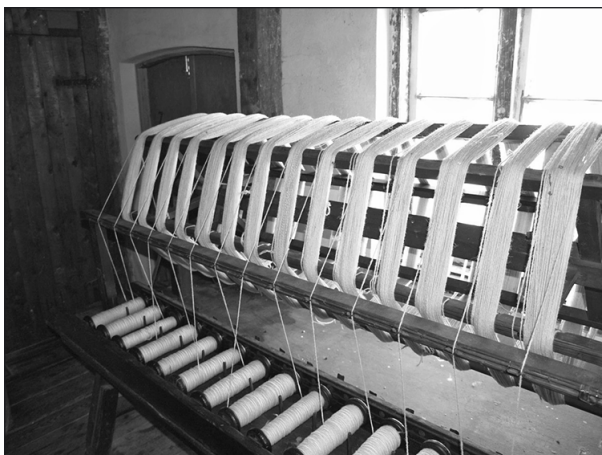
Sammentvinderen.

Spindlerne fra selfaktoren er nu sat over i en række på det ene af de to rammer på sammentvinderen. Herfra føres det én-trådede garn fra to spindler parvist op gennem krogene og ned til de 10 samlerruller forrest på maskinen. De to tråde tvindes sammen til et to-trådet garn.

Garnvinden.

Det to-trådede garn haspes af fra opsamlingsrullerne til fed på garnvinden.

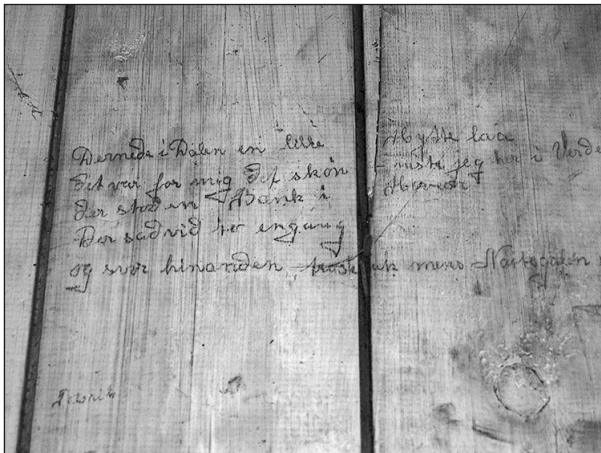
Garnet stokkes.

På en lodret stående stolpe kan en stok fastgøres. På denne stokkes garnet ved at gnide det mod stokken, dette gør garnet mere smidigt. Herefter er garnet nu klar til næste proces: Farvning eller salg.

Graffiti eksisterede også før S-toget. Her på en væg i spinderiet.

Denne skillingsviser, Hytten i Dalen² var meget sunget i 1900-tallets første år. På væggen er gengivet første vers:

*"Dernede i Dalen en hytte laa,
Det var for mig det skønneste jeg i Verden saa,
Der stod en Bænk i Haven
Der sad vi engang
Og loved hinanden troskab, mens Nattergalen sang".*

Lad os sætte os på bænken og nyde oplevelsen af spinderiet. Har du lyst på dagene for åbenhus-arrangementer, så er spinderiet stedet, hvor man kan tidsrejse.

Tak for denne vidunderlige oplevelse.

Tina Ejlersen

foto: Flemming Lundholm mfl.

1. Lise Warburg: *Spindebogen*. København, Borgen 1980.
2. Poul P.M. Pedersen: *De gamle Skillingsviser*. København: Gyldendalske Boghandel, 1950.

Et upåagtet stykke silke

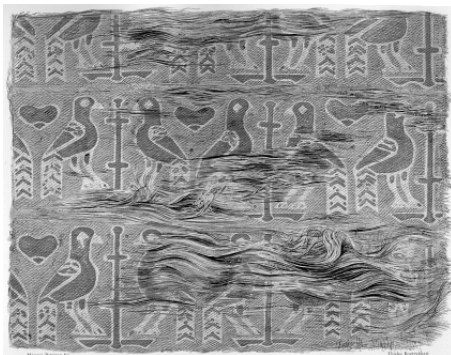
I anledning af historiens dag og tidsskriftet SKALKs 50 års jubilæum den 13. maj 2007, var der arrangeret en masse rundvisninger og foredrag over hele landet.

Et af stederne var i Odense Domkirke, hvor der på den smukke majsøndag havde samlet sig en lille skare på ca. 30 personer. Arkæolog Anne Hedeager Krag havde valgt at fortælle om Ørnetæppet og Duepuden – alder – herkomst – symbolsprog osv.

Vi har alle så ofte hørt om Ørnetæppet, måske især i forbindelse med Georg Jensens damaskdug; men den en gang så smukke silkepude, hvorpå Knud den Helliges hovedskal hviler, er næsten ukendt. Måske fordi man i mørket i krypten ikke rigtig bliver opmærksom på den, eller måske fordi den i århundredernes løb næsten har mistet farven, og det er den jeg fortrinsvis vil fortælle om, men inden da nogle fællestræk om silkestofferne.

De to silkestykker er highlights i europæisk tekstilhistorie fra 1100-årene, fordi det er enestående at der eksisterer to så store stykker her. Normalt har bevarede silkestykker en størrelse på en 2 x 2 cm, men ørnetæppet måler 110 x 133 cm og duepuden består af flere forskellige stykker stof, hvoraf det største måler 30 x 40 cm.

Begge stykkerne er vævet i en teknik som hedder samitum, der er udviklet i Iran. Man mener, de er nedlagt i Knud den Helliges skrin i forbindelse med enten kanoniseringen, der skete i 1100 eller helgen-

Duepuden.

kåringen der fandt sted allerede i 1101, og at de er skænket af kongens enke, Edel, der senere blev gift med en fyrste fra Syditalien; men der findes også en teori om, at stofferne er købt eller måske modtaget som gave af Erik Ejegod inden denne på sin pilgrimsrejse til Det Hellige Land, døde på Cypern. Under alle omstændigheder hersker der vist ingen tvivl om, at stofferne var tiltænkt en fyrstelig person, når man betragter motiverne på dem.

Duepuden er udført af sammen syede silkestoffer, hvoraf det største stykke, som nævnt måler 30 x 40 cm. Anne Hedeager Krag mener, at silken er fremstillet i Middelhavsområdet, selv om silkefremstilling oprindeligt begyndte i Kina. Motivet på puden er to modsat sigdende "duer" eller på grund af fuglernes lange nedhængende haler muligvis påfugle. Mellem fuglene findes en figur, der enten kan ses som et kors med et anker eller et livstræ. Korsmotivet har ligheder med armenske illustrationer eller billeder. Over ryggen på fuglene ses et hjerte. Påfuglen er et symbol

Ørnetæppet.

for opstandelsen og det evige liv, korset står for troen, ankeret for håbet og hjertet for kærligheden.

Disse symboler sammenholdt med den fyrstelige røde (purpur?) farve og silkestoffet peger på en op-højet person, og det passer med at personen i skrinet er Knud den Hellige.

Farverne på puden fremstår i dag meget blegede, men oprindeligt menes bundfarven at have været rød, og motiverne blå indigo. Således anså den svenske tekstilforsker Agnes Geijer ved undersøgelser i midten af 1930-erne den nuværende gule farve for oprindeligt at have været rød.

Purpur er en farve, der er forbeholdt fyrster. Selv om bl.a. Else Østergård i 1979 ved en dampning har bestemt den nuværende gule farve til oprindeligt at have været rød, er der stadig usikkerhed herom. Anne Hedeager Krag har derfor fået tilladelse til at udtage et lille stykke for at få foretaget en ny farvebestemmelse efter de seneste videnskabelige metoder, men da der samtidig er interesse for at

foretage en undersøgelse af Knud den Helliges skelet, er der søgt om tilladelse hertil og hun afventer færdigbehandlingen af denne ansøgning, så helgenskrinet kun skal åbnes en gang.

I forbindelse med denne undersøgelse påtænkes også en farvebestemmelse af det store mørke stykke silke, som helgenen hviler på, så i løbet af en årrække ser vi frem til at høre spændende nyt om "duepuden".

Anne Hedeager Krag fortalte levende om silkefund fra tidlig middelalder, både her og i udenlandske kirker og relikvier, og det var en stor fornøjelse at lytte til alle de interessante oplysninger, som hun fremkom med i sit foredrag, hvor der også var rig mulighed for at stille spørgsmål. Hun viste også en del bøger, hvoraf især skal nævnes:

- Anne Hedeager Krag: Purpur – herskernes farve. *SFINX* nr. 3/2003, side 116 – 119.
- P.J. Riis & Thomas Riis: Knud den Helliges ørnetæppe i Odense Domkirke – et forsøg på nytolkning. *KUML* 2004, side 259 – 273.
- Anna Muthesius: *Byzantine Silk Weaving*. Verlag Fassbaender, Vienna 1977, ISBN 3-900538-50-6.
- J. G. Burman Becker: *Helgenskrinene i Sankt Knuds Kirke i Odense, undersøgte 1833 og 1874*. Udgivne til Ottehundredeaars-Dagen efter Kong Knud den Helliges Død af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. H. Hagerups boghandel, København 1886.

I øvrigt kan det anbefales at medbringe en lille lommelygte ved et besøg i krypten!

Lis Slottved

FÅR OG ISLAND HØRER SAMMEN

Over hele Island mødte vi får på en rundrejse i juli 2007 ... det skulle da lige være i det indre højland, der er meget goldt, at fårene glimrede ved deres fravær. Lammekød og uldprodukter udgør en stor eksport.

Fårene klarer sig selv hele sommeren og en del af efteråret med. De er temmelig sky, så vi præsenterer ovenfor et flugtbillede, hvor de vender rumperne til fotografen.

Når fårene om efteråret skal drives hjem til de rette gårde, er alle mand af huse. Fårene bliver efter at være hentet i fjeldet anbragt i en meget stor indhegning – evt. af kampesten. Herefter bliver de i mindre grupper sendt ind i en fordelingsfold. Folden har en indercirkel, hvorfra der udgår båse til hver gård.

Det var et meget flot gammelt og velholdt eksemplar, vi så. Over hver lille bås, står gårdens navn. De to "får" på billedet tilhører nok en helt anden race!

Overalt handlede befolkningen og turistbutikker med uldprodukter. Tykke håndstrikkede trøjer med det jeg før min tur til Island ville kalde "grønlænderkrave", er det yndede mønster både til store trøjer, trøjer uden ret meget ærme samt halsdisser, der varmer hals og skuldre. Garnet er løst tvundet og trøjerne er strikket på ret tykke pinde. Farverne er mangfoldige. Trøjerne har gennem mange år set næsten ens ud – typisk for Island, hvor man værner om traditionerne på alle måder.

Valkede huer, vanter, sjaler, hjemmesko og souvenir som tovet

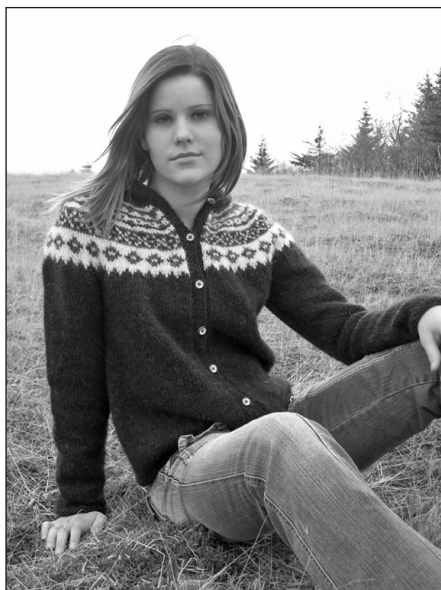

“indpakket” sæbe hørte til kunsthåndværket. Vi mødte også kombineret hånd- og industrikultur: Ting strikkes i hånden og færdiggjort på maskiner – evt. forede med fleece.

Undervejs havde vi flere steder set en helt anden type strik. Det er en industri hjemmehørende nær Rey-

kjavik. Varemærket hentyder til 66° nordlig bredde, der går langs Islands nordkyst. Det er tydeligt industriprodukter, hvor man kæler for detaljer og finish. Det er tøj af høj kvalitet, til alle aldre og til al slags vejr. Det er ikke kun strikvarer, de producerer, men alt til brug i det til tider barske klima. Firmaet har eksisteret siden 1926 og har et slogan, der lyder: Der findes ikke dårligt vejr, kun forkert beklædning.

Tilbage i Danmark opdagede jeg, at et billede af deres typiske håndstrikk havde jeg ikke fået fotograferet. Her var det så en Google-søgning på Internet, der hjalp mig. Álafoss www.alafoss.is har ikke bare det ønskede billede, men man kan også kvit og frit få opskriften – blot man altså kan læse islandsk!

Vibeke Lilbæk

Den dag da trekanten blev en linie – og linien igen blev til en trekant ...

... en vævers tankespind i mødet med en brodeuses rette linier

Der var engang for ikke så længe siden, faktisk var det den 3. juni 2007; dengang for ikke så længe siden, da sad vi 13 mennesker fra kortere eller længere siden, fra kortere eller længere afstand af Greve Museum, men vi sad dér 13 mennesker på Greve Museum og lyttede til Jytte Harboesgaard, som fortalte om hvorfor og hvordan udstillingen "Bly, ler og tråd" var blevet til i samarbejde med billedhugger Jane Grundahl Christensen.

Om dengang for endnu længere siden, da de broderede trekanter blæste over Atlanten og landede i Amerika, hvorfra nye broderede trekanter tog den samme lige linie tilbage. Den gang da den broderede trekant blev til i punktet Kunst i modsætning til traditionelt håndværk – www.grevemuseum.dk/udst1-04.htm

Om dengang det nye samarbejde startede, hvor billedhuggeren Jane Grundahl Christensens store ting mødte Jytte Harboesgaards små ting.

Langsomt sejler, svæver ordene rundt i luften: kunst, håndarbejde, nytte, tråd, brugsværdi, men de hæfter sig stille og roligt på talens lige linie.

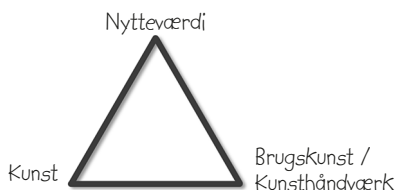
Pludselig træder de for mig samlet ud af skyggen: Den gang for mange år siden, hvor diskussionen hed *Kunst* i modsætning til *Brugskunst*.

Kunst $\longleftrightarrow$ Brugskunst

Den lige linie, den direkte modsætning. Den gang hvor "rigtige" kunstnere ikke betalte moms; den gang hvor de, der lavede "rigtig" brugskunst gjorde.

Om dengang endnu længere tilbage, hvor Brugskunst hed Kunsthåndværk, og også dengang var en direkte modsætning på den lige linie overfor Kunst.

Pludselig dannes en knopskydning: Nytte, nytteværdi – og en ny trekant skabtes:

Er nytte/nytteværdi et nyt ord i stedet for brugs? Er nytte halvejs på linien Kunst kontra Brugskunst? Eller er det kompromisset? Det punkt, hvor lidt af kunst og lidt af brugskunst mødes, og hvor både kunst og brugskunst kan have en nytte, nu hvor diskussionen ikke er trukket så hårdt op, men stille ligger og ulmer i baggrunden; nu som dengang hvor fælles trav er nødvendigt, denne gang fordi kunst er indeholdt i kultur, som næsten er ved at blive lig med fodbold og sport?

Men den nye form gav mig tanken, at trekanten er en mere rummelig form end linien, så måske er nytte bare den første knopskydning, og hvis der kommer flere

knopskydninger, så ender vi først i en firkant, så i en femkant, en sekskant og ...? Hvor mange kanter skal der til før kanten bliver til en cirkel?

På den lige vej hjem i bilen fortæller Lis Slottved om, at hundekonsulent Anders Hallgren på et kursus har funderet over mennesket og hunden. Mennesket er firkantet. Vi skaber firkanter, vi kører i "firkantede" biler, læser firkantede bøger, ser fjernsyn i de firkantede TV apparater, spiser ved de firkantede borde, arbejder ved de firkantede computerskærme osv. I modsætning hertil er hunde runde: de spiser af runde madskåle, de leger med runde bolde, fanger runde frisbees og løber en masse rundt, når de er uden snor.

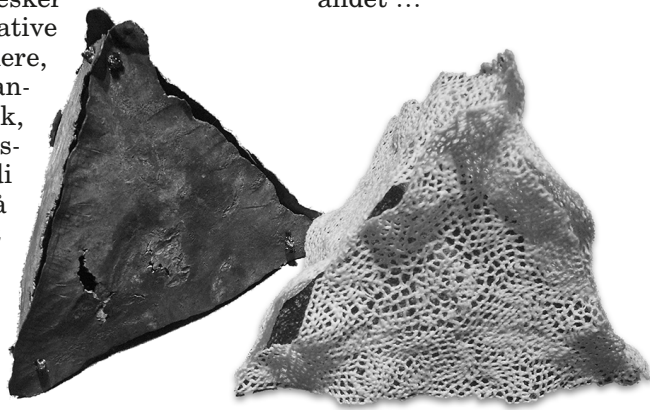
Pludselig klingede den faldende 10 øre hult mod hjernekestens bund: Ja, men hvis mennesket er firkantet, er alle disse mere eller mindre "utilpassede" mennesker som kreative folk, kunstnere, artister og andet godtfolk, er de "utilpassede", fordi de har så svært ved at komme ned i den firkantede form, fordi de i virkeligheden er mere cirkel end firkant?

Og derefter: er der forskel på linien, trekanten, firkanten, femkanten og cirklen? Er det i bund og

grund ikke bare den lige linie lagt i forskellige former?

Således vil vi aldrig slutte diskussionen om kunst kontra brugskunst, men måske er det hele bare punkter på den lige diskussionslinie og snakken om brugs- og nytteværdi er nuancerende punkter på vejen rundt. Det er ligesom at gå op i Rundetårn. Man går rundt og rundt, og for hver rundgang har man et lidt anderledes syn ud af vinduerne, og når man står øverst oppe, er der et smukt syn ud over byen med mange detaljer, man ikke kunne se på vej op.

Og deroppe mellem skyerne svævede forventningen. Forventningen om den næste udstilling af Jytte Harboesgaard, forventningen efter at se om trekanten stadig er en trekant, lavet af en lige linie eller om den gang for længe siden, altså den 3. juni 2007 også var dagen, hvor trekanten forvandlede sig til firkanten eller måske noget helt andet ...

Her faldt fortælleren hen, der blev stille, det var tid til eftertanke.

Tina Ejlersen

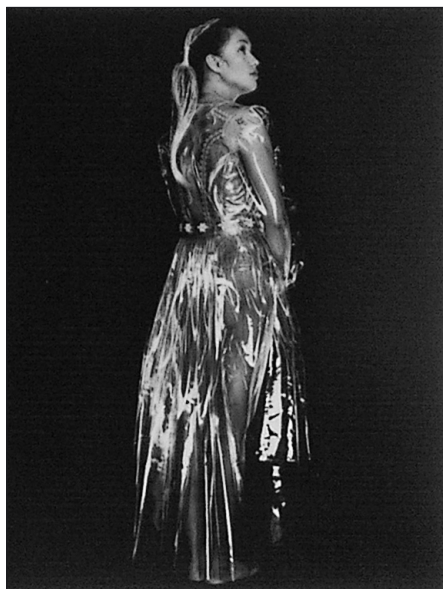
Moderne islandsk folkedragt

På jagt efter islandske folkedragter på museer og i bøger, kom vi stort set til kort.

Ingen bøger var at finde – kun et lille fi-refarvet tryk på 8 A5-sider med 3 billeder til 1250 ikr. svarende til 115 kroner samt et dårligt fotokopieret tryk, var i handelen.

Til gengæld viste Nationalmuseet i Reykjavik i denne glasmontre en nyskabelse inden for området. Om det bliver et hit, er nok et spørgsmål, men opmærksomhed skabte klædningen. Heldigvis vidste jeg endnu ikke, jeg ikke måtte fotografere – jeg ville ellers også gerne have haft et billede af de fire udstillede kvindedragter, som de heller ikke havde f. eks. postkort af!

Vibeke L

Plastic National Dress, 2000

20th century art is represented here by “Ímynd – upphlutur” (Image – National Dress) by Ásdís Elva Pétursdóttir from the millennium year 2000. The upphlutur or bodice costume is one version of Icelandic national dress for women. But the material, transparent plastic, is anything but Icelandic. Or is it?

Efterlysning

I bladet *TENEN* vinter 2000 - 10. årgang nr. 3 blev der efterlyst en forklaring på et stykke tøj af en slags, som ingen af *TENEN*s bestyrelse havde set før. Det isyede fabriksmærke var der heller ingen, som genkendte. Efterlysningen har også været med på *TENEN*s Internet hjemmeside.

Det er synd at sige, at det vrimlede med henvendelser fra bladets læsere. Der er nemlig ikke kommet et eneste tip igennem de seks år, der er gået siden efterlysningen blev bragt.

*

For nylig gav en søgning på Internet efter fabriksnavnet *CORSOTELLA* ganske uventet en form for lys over sagen: Der har været tøj til

salg hos den svejtsiske afdeling af eBAY-auktionerne med netop dette fabriksmærke. Der var ikke billeder at se; men fra samme sælger var der samtidig sat andre effekter til salg, hvoraf man kunne slutte at *CORSOTELLA*-mærket formentlig er blevet brugt på lingerie af østtysk oprindelse. Forklaringen på det mærkelige tøjstykke må nu antages at være:

- *Navn:* Leibchen.
- *Anvendelse:* Ungpige livstykke beregnet til at holde hellange strømper oppe med i den kolde tid af året.
- *Oprindelse:* DDR-tyskland.
- *Tid:* Omkring 1950.
- *Findested:* Cornelen, museums-købmandsbutik i Farum sidst i 1990-erne.

*

I Tyskland brugte både piger og drenge hellange strømper om vinteren indtil midt i 1950-erne. Til overkanten af disse strømper blev der knappet et elastikbånd, som i den anden ende sad fast i et "leibchen" der må betyde "lille liv"

Dukke Karens strikkede livstykke. 1954.

og som oversættes til "livstykke" i ordbogen.

Hæklede eller strikkede livstykker blev tilsvarende brugt i Danmark af piger og drenge som et ekstra stykke undertøj oven på undertrøjen om vinteren. Danske drenge gik allerede i 1930-erne væk fra de hellange strømper fordi amerikansk-inspirerede plus-fours og knickers bukser muliggjorde brug af knæstrømper med elastik vævet ind i de øverste par centimeter. De yngste danske drenge livstykker er derfor uden udstyr til strømpebånd.

FL

Hjælpekilde: Internettet.

Den eneste kendte "nulevende", som stadig bruger de hellange strømper holdt oppe med elastik strømpebånd fæstet til et livstykke, er formentlig Pippilotta Viktualia Rullgardina Krusmynta Efraimsdatter Langstrømpe.

Astrid Lindgrens første bog med Pippi Langstrømpe som hovedperson udkom i øvrigt i 1946.

Det er ligesom rigtig strikning - blot virtuel !
Send en sweater med elektronisk mail til børnebørnene.
Tænk, hvor mange penge man kan spare på det dyre uldgarn.

Der var mange af de nye computerspil under juletræet sidste år.

Her er dog et, som vi ikke tror kommer på markedet foreløbig.

Kilde: <http://www.geekculture.com/joyoftech>
26. december 2006

Augustinus Fonden støtter ny "ordbog" om dragt- og tekstilord

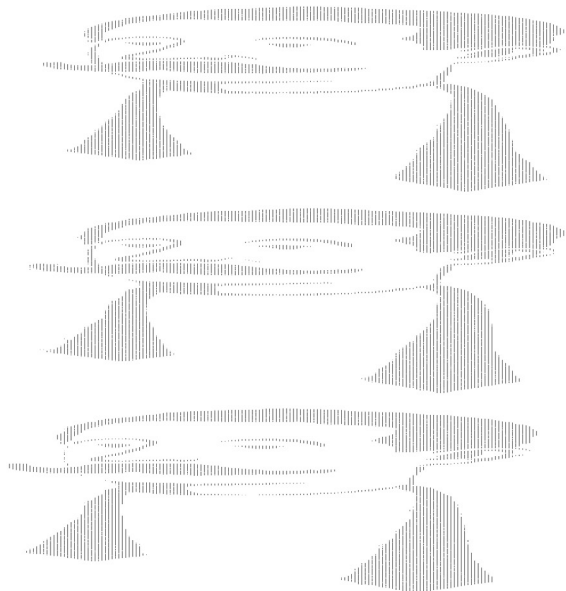
Ord og begreber er en del af kulturarven og dermed vores identitet. Og nu skal alle ord og begreber, der knytter sig til dragter og tekstiler samles i én "ordbog" på internettet.

Det er de danske museers dragtpulje, der står bag projektet. Museerne får ofte henvendelser fra studerende, slægtsforskere og tekstilhistorisk interesserede, som ikke ved, hvad et raskes forklæde eller et tørklæde af blommet kammerduk er for noget. Det er målet med "ordbogen" at samle alle til-

gængelige ord og deres definitioner og stille dem til rådighed for alle. Databasen bliver en digital videnbank, som kan give svar, hvor ordbøger og leksika i dag er utilstrækkelige.

I juni 2007 begyndte arbejdet med kilderne – blandt andet tre store tekstilforskeres seddelkartoteker. Det drejer sig om Margrethe Hald, Ellen Andersen og Erna Lorenzen, som alle har efterladt sig et stort, upubliceret materiale.

www.dragt.dk

Postkort fra Island:

Vel ankommet til hovedstaden kan islandske karlar/mænd gå til adressen Laugavegi 32, som er midt på hovedgaden i Reykjavík.

Den islandske forfatter og nobelpristager Halldor Laxness blev født i huset med denne adresse i 1902; men det kommer ikke denne historie ved.

Drejer man sig 90 grader mod uret ser man på nabohusets endegavl disse tre opskrifter på slipsebinding: Der er ingen undskyldning for ikke at være klædt som storbyen kræver ...!

vofl

Vibeke Woldbye: *Europæisk gobelinkunst : 15. – 20. århundrede : bestandskatalog* / red. Anne Marie Nielsen. Kbh.: Det danske Kunstin-
dustrimuseum, 2006. 132 sider, il-
lustreret i farver. ISBN 87-90786-
91-2. Pris 170 kr.

Samlingen omfatter 29 tæpper og halvdelen af dem repræsenterer den klassiske gobelintradition, som den udfoldedes i Nederlandene og Frankrig ca. 1460 – 1770. Kunstin-
dustrimuseet er ungt i denne sam-
menhæng, og midlerne har været for begrænsede til at opbygge en kronologisk og dækkende samling, men til gengæld er der anskaffet med kærlighed og omtanke. Tæp-
perne er blandt museets pragtstyk-
ker, har været udstillet i lange pe-
rioder og er kendte og elskede af stamgæsterne. Det er derfor dejligt at se dem behandlet i en større europæisk sammenhæng med hen-
visninger til ældre og rigere sam-
linger.

Omkring 1900 fik gobelinvæv-
ningen takket være kunstnere som Otto Eckmann, Gerhard Munthe og Carl Larsson, en opblomstring, som også er fint markeret i samlingen. Og endelig oplevede vi et moderne gennembrud omkring 1950 med

navne som Gromaire, Matisse, Lurçat og Leger – dette er repræ-
senteret takket være erhvervelsen af ni store gobeliner fra de franske værksteder Beauvais og Aubusson. De danske billedkunstnere Richard Mortensen og Else Fischer-Hansen hævder sig smukt i dette selskab. Derimod savnes Ole Schwalbe tæp-
pet ”rød luftspejling, Firenze”, væ-
vet af Lise Warburg, som er en af de få danske gobelinvæversker, der er uddannet i den klassiske traditi-
on. Det havde føjet sig smukt ind i samlingen, men er af uransagelige grunde beskrevet som dansk hånd-
vævning og medtaget i Charlotte Paludans katalog over denne del af bestanden (anmeldt i TENEN 15. årg. nr. 1, 2004).

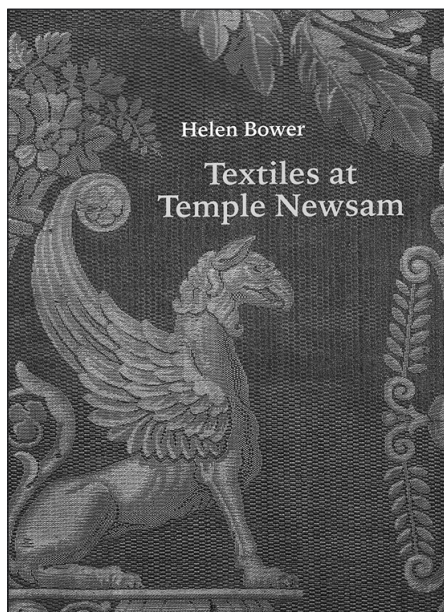
Kataloget indledes ellers med en oversigt over gobelinkunstens historie i Danmark, et sørgeligt ka-
pitel der mestendels handler om brande og vanrøgt, men der er altså lyspunkter som også Kronborgs og Rosenborgs tapeter samt Bjørn Nørregaards tæpper til Christiansborg.

Bogen har bibliografi og henvisning til linket www.studiesinwesterntapestry.net

Lone de Hemmer Egeberg

Textiles at Temple Newsam: The Roger Warner Collection / Helen Bower. Leeds: Leeds Museums and Galleries 2000. VIII + 112 s. Ill. i farver. ISBN 0 901981 66 4.

England har mange fine gamle herresæder med bemærkelsesværdige samlinger af kunst og kunsthåndværk. Tekstilerne i denne bog stammer dog ikke fra herresædet Temple Newsam, for de blev solgt på en ugelang auktion i 1922, men

er samlet af antikvitetshandleren Roger Warner gennem 50 år og skænket til museet fra 1985.

Trediverne og krigsårene var en gylden tid for samlere, for mange store huse var tvunget til at sælge ud, og tekstiler var der ingen særlig interesse for, så de kunne fås for en slik. Roger Warners indkøb fra landstederne er i dag en frugtbar kilde til studiet af skiftende tiders boligindretning.

Ydermere arvede han sin onkel og farfar, som havde en fin gammel tapetfabrik med en samling gardinmønstre som inspirationskilde.

Roger Warners samling består af flere dele:

- Silke til beklædning eller bolig gennem tre århundreder. De mange silke er specielt pragtfulde og viser udviklingen i design og smag.

- Trykte bomuldsstoffer til beklædning samt møbelstoffer og gardiner. Viser den tekniske udvikling i tryk-teknik og farvestoffer – samt et væld af mønstre.
- Møbelstoffer viser materialevalg, foer, betræk, monteringer, omsyninger og stingtyper – en uvurderlig kilde til genskabelse af historiske interiører.

Hertil kommer broderier samt damask.

Bogen fortæller mange detaljer om boligindretning fra slutningen af 1500-tallet til slutningen af 1800-tallet, da den indeholder alt fra gardiner, sengeomhæng, pudebetræk, polstringer, vægbeklædning og tæpper til brevordnere og håndarbejdsposer.

Den er en uvurderlig kilde til studiet af historiske stoffer og forsynet med ordforklaringer, noter om firmaer og designere samt litteraturliste. Mere end 400 spændende prøver er gengivet i farver.

Lone de Hemmer Egeberg

Susanne anbefaler:

Tidens Samling: *Tusind og én hat.*

Til 21. oktober 2007.

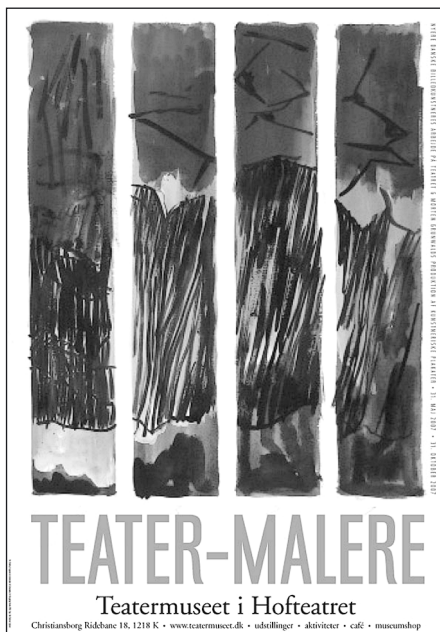
Brandts Passage, 5000 Odense C

Teaterkostumer

Hold øje med udstillingerne i Teatermuseet i Hofteatret på Christiansborg, for de har ændret karakter efter Ulla Strømberg blev direktør.

De gamle rekvisitter og dragtdele kan stadig ses, men nu er der også udstillinger af moderne kunstneres arbejde for teatrene. I "gamle dage" var en teatermaler den person, der malede passende skovpartier, saloner eller hele byer på store todimensionelle bagtæpper og sætstykker, men nu kan man finde på at invitere en markant billedkunstner til at skabe scenografi og kostumer ud fra sit eget univers.

I øjeblikket viser Teatermuseet Mikael Kviums tre produktioner til

Betty Nansen Teatret: The Black Rider, Den store Bastian og Alice i underverdenen. Kvium er kendt for sine malerier af hæslige og perverterede menneskekroppe, der viser os, når vi er værst. På teatret bruger han også sine groteske greb for at understrege det uhyggelige i The Black Rider og Alice i underverdenen. Kostumerne spiller deres egen rolle i forestillingerne og betoner figurernes dæmoniske sider. Samtidig kan de også være vildt humoristiske og overdrevne.

Det er en oplevelse at komme helt tæt på dem og kunne studere materialer og virkemidler med næsen helt nede i stjernestøvet.

Udstillingen Teater-malere kan ses til 31. oktober 2007.

Lone de Hemmer Egeberg

www.teatermuseet.dk/teater-malere

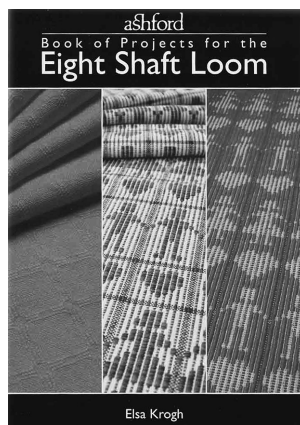
Elsa Krog: *The Ashford Book of Projects for the Eight Shaft Loom*. 40 sider. Prisniveau på Internet er 11 US-dollar plus forsendelse mv.

Udgivet af rok- og vævfabrikken Ashford i Ashburton nær Christchurch, New Zealand.

Via www.ashford.co.nz kan man finde dansk forhandler.

Vi kender Elsa Krog bla. som forfatter af en serie artikler om *Vævning i Vendsyssel* her i bladet, numrene 14/3 + 16/1 + 17/2.

Red.

ARRANGEMENTS- OG UDSILLINGSKALENDER

TENEN inviterer: Juletur til Kunstindustrimuseet mm. den 24. november 2007. Kirsten Toftegaard viser os rundt. Læs mere om turen i næste nummer af bladet.

Vendsyssel Historiske Museum:

Renæssancequilt. 20.8.-20.11. – *Rosas dragter*. 1.10.-31.10. – *Fødsel og Døb*. 1.10.2007 til 31.1.2008.

Adr.: Museumsgade 3, 9800 Hjørring

Aalborg Kongres & Kultur Center:

Dansk Patchwork Forenings Træf. 25.8.-26.8.2007.

Adr.: Europa Plads 4, 9000 Aalborg

Håndværksmuseet Kejsergården:

Tradition for Handsker. Randers Handskefabrik i 200 år. Til 30. 9. 2007.

Adr.: Lille Rosengård 16, 8900 Randers

Kulturhjørnet v/ Langå Bibliotek:

Karin Graungaard Petersen, *Tekstil*. 19.11-21.12 2007.

Adr.: v/ Langå Bibliotek, Bredgade 4, 8870 Langå

Industrimuseet, Horsens:

Klædeskabet omkring 2.verdenskrig. Til 15.10.2007.

Adr.: Gasvej 17-19, 8700 Horsens

Moesgård Museum:

Egekisterne fra Borum Eshøj, dragter fra Bronzealderen. Til 23.9.2007.

Adr.: Moesgård Allé 20, 8270 Højbjerg

Den Gamle By: Udstillingsfløjen bag Møntmestergården

Kristentøj og dåbskjoler. Til 9.9.2007.

Adr.: Den Gamle By, Viborgvej 2, 8000 Århus C

Holstebro Kunstmuseum:

Henry Heerup 100 år, med bla. datteren Nanna Hertoft og hustruen Mille, der var væver. 15.9.-11.11.2007.

Adr.: Museumsvej 2, 7500 Holstebro

Textilforum:

Dragtudstilling. Til 1.9. – Alle Tiders Mand. Til 2.9. – European Art Quilt IV. Til 9.9. – Unikastrik af Christel Seyfarth, Fanø. 15.9.-18.11.2007.

Adr.: Vestergade 20, 7400 Herning

Sønderho:

Fanø Strikkefestival 21.-23.9.2007.

Adr.: Sønderho, 6720 Fanø

Tønder Museum:

Tønderkniplinger med fokus på kunsthåndværk. Til 21.10.2007.

Adr.: Kongevej 51, 6270 Tønder

Haderslev Museum: Arkæologi

Skrydstrupkvinden på besøg. Hele 2007.

Adr.: Dalgade 7, 6100 Haderslev

Trapholt:

Jette Gemzøe. *Tekstile eksperimenter*. 7.9.2007-13.1.2008.

Adr.: Æblehaven 23, 6000 Kolding

Hørvævmuseet på Krengerup Gods:

Historien om Tommerup Væveri & Hør. Til 30.9. – *Gymnastikdragtproducenten GYFAs historie og udvikling*. Til 30.9. – *Henryka Zaremba, billedvævninger*. Til 21.10.2007.

Adr.: Nårupvej 30, 5620 Glamsbjerg

Den Fynske Landsby:

Knipling i Præstegårdens Enkesæde søndage i september 2007.

Adr.: Sejerskovvej 20, 5260 Odense S

Landbomuseet Lundekrog:

Perioden 1850-1950, også broderier. Til 30.9.2007.

Adr.: Ejbyvej 32, 4623 Lille Skensved

Anneberg-samlingerne:

Skibet og Solen med bla. Berit Hjelholt og Annette Holdesen. Til 30.9.2007.

Adr.: Annebjerg Stræde 2, 4500 Nykøbing Sj

Domus Felix: Midtsjællands vævekreds

Tekstile aktivitetsdage. Boder, workshops, foredrag, mm. 29. + 30.9.2007.

Adr.: Bygaden 20, 4320 Lejre

Vikingskibsmuseet:

Vævning af ulddug til nyt sejl. Anna Nørgaard. Til 28.9.2007, ikke alle dage.

Adr.: Vindeboder 12, 4000 Roskilde

Frederiksborg Slot:

Pynteduge og Våbentæpper fra 16-og 1700-årene. 1.9.-30.9.2007.

Adr.: 3400 Hillerød

Hammermøllen, Hellebæk:

Våben og Tekstilindustrien i Hellebæk. Til 25.12.2007.

Adr.: Bøssemagergade 21, 3150 Hellebæk

Lyngby Nordre Mølle:

Lyngby - Virum Vævekreds. 24.8.– 26.8.2007.

Adr.: Lyngby Hovedgade 24, 2800 Lyngby

Frilandsmuseet :

Kattun, kapper og kittelkjoler. Historiske dragter til Frilandsmuseets formidling. Anja Jørgensen. Mød ved hovedindgangen 11.9.2007, kl.14.

Adr.: Kongevejen 100, 2800 Kongens Lyngby

Brede Værk:

Mosefund fra jernalderen: Tekstiler og skind. Omvisning v.Irene Skals, Anette Hjelm Petersen og Anne Lisbeth Schmidt. Tilmelding 33 47 35 02. 15.11.2007 kl.15.

Adr.: I C Modewegsvej, Brede, Kongens Lyngby

Nationalmuseet:

Duodji-kunsthåndværk fra Sameland. Til 26.8. – *Guldtråd i vævning og broderi på tværs af tid og kultur.* 6.10. kl. 15. – *Hos guldalderfrisøren.* 7.10. kl. 12-14. – *Chemise, korset og fademorder.* Viben Bech, 7.10. kl.14. – *4000 år på catwalken.* Kulturnatten 12.10. kl.18-24. – *Nordboerne og Nordboforskningen.* Jette Arneborg. 27.11.2007 kl.15.

Adr.: Ny Vestergade 10, 1471 København K

Amalienborgmuseet:

STIL – Dronning Ingrid gennem 60 år. Til medio november 2007.

Adr.: Christian VIIIs Palæ, 1257 København K.

Teatermuseet i Hofteatret:

Teater-malere. Danske billedkunstnere som scenografer og plakatmagere. Til 31.10.2007

Adr.: Christiansborg Ridebane 18, 1218 København K

Kulturen:

Textila tekniker och material. En mindre studiekammare. Til 30.12.2007.

Adr.: Tegnérsplatsen, S-221 04 Lund

Frederiksdal: Museer och Trädgårdar

Hamp - ikke kun reb. Til 9.9.2007.

Adr.: Gisela Trapps väg 1, S-254 37 Helsingborg

Grand Hotel Reykjavik: Nordisk Husflidskonference

Håndværkstradition og design - fremtiden er håndlavet. Den 26. til 30. september 2007.

Adr.: www.heimilisidnadur.is

TENENs kalender udarbejdes på grundlag af arrangementer i *KultuNaut* – Den Elektroniske Kulturkalender. Yderligere oplysninger samt illustrationer modtages gerne direkte fra arrangører og deltagere. Deadline for korte meddelelser er ca. to uger før bladet udkommer. Send oplysningerne til Vibeke Ervø, som koordinerer listen.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@detail.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>dehemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>familien.bille@get2net.dk</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær + redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl3450@yahoo.co.uk</i>	redaktion
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5, 2300 København S	32 59 59 77 <i>anni.bloch@tiscali.dk</i>	bestyrelse
Tina Ejlersen	Ravningvej 10, Ravning, 6760 Ribe	75 43 77 06 <i>tina.ejlertsen@get2net.dk</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	suppleant
Anni Mejdahl	Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th 2500 Valby	36 30 61 50	suppleant
Lucie Borgsmidt- Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26	korrektur, forklæder
Vibeke Ervø	Åfløjen 4, 2. tv 2700 Brønshøj	44 85 18 44 <i>ervo@mail.dk</i>	kalender
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl3450@yahoo.co.uk</i>	redaktion

Sammen med sidste nummer
af bladet TENEN blev der udsendt girokort
til medlemskontingent for 2007/08.

Vær rar at overholde betalingsfristen, tak.

HVAD KLUDESÆKKEN GEMTE

Til min fødselsdag sendte en af mine veninder en pakke med gamle pudevår i forskellige håndarbejdsteknikker. Et af pudevårene med hæklet mellemværk er af en sådan karakter, at det kan indgå i rækken af tekstile ejendommeligheder, som man af og til finder beskrevet på denne plads.

Jeg citerer fra det vedlagte brev. "Jeg fik overladt 2 plastiksække med diverse stykker tøj til kludevæv af min arbejdskollega. Nogle reelle dynebetræk og lagner direkte til farvegryden, og så bl.a. disse pudevår, som jo er en historie i sig selv ... "Hilsen fra svigermor" har nok gjort lykke i brudesengen, tror du ikke?"

Man kan også stille spørgsmålet, hvad er det kvinder bruger og har brugt deres tid til? Rødstrømpebevægelsen, som voksede frem i 1960-erne, havde netop et kritisk blik på tidligere generationers tilgang til håndarbejde. Beskæftigelsen blev anset som kvindeundertrykkende tidsspilde og resultaterne nytteløse. Tiden har det med at sortere de værste ting fra, men pudevåret har overlevet. Til gengæld har rødstrømpernes døtre ikke på samme måde fine fornemmelser. Der er tale om en generation der har et ironisk blik på alt. Det kunne man bl.a. konstatere på sommerens biennaleudstilling på henholdsvis Koldinghus og Trapholt. Set i det lys er tiden igen ved at være på omgangshøjde med svigermors mellemværk.

Susanne Nielsen